

KATALOG TIPSKIH ŠPILJSKIH LOKALITETA FAUNE HRVATSKE

Tipski lokaliteti su mjesta s kojih je sakupljen primjerak na osnovu kojeg je po prvi puta znanstveno opisana neka za znanost nova biološka vrsta. Iako se u domaćim, a posebno inozemnim stručnim krugovima, zna da je Hrvatska kao klasična zemlja dinarskoga krša iznimno bogata endemičnim špiljskim vrstama, do sada nije postojao popis ovih svojti, kao ni pregled lokaliteta iz kojih su one opisane. Zbog toga je u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i prostornog uređenja 2000. godine Hrvatsko biospeleološko društvo (HBSD) pokrenulo projekt **izradom biospeleološkog katastra, edukacijom i popularizacijom do zaštite živog svijeta podzemlja Hrvatske**. Projekt je zbog iznimno vrijednih rezultata nastavljen do 2005. godine, pri čemu su uz analizu stručne literature obavljena terenska istraživanja i uspostavljena obimna baza podataka za tipske lokalitete s koordinatama, topografskim nacrtima, ekološkim izmjerama, popisom vrsta i fotodokumentacijom, ali i vrijedna faunistička zbirka.

Ovih dana je u izdanju Hrvatskog prirodoslovnog muzeja (HPM) iz Zagreba

i HBSDa, a financiran od strane Državnog zavoda za zaštitu prirode (DZZP), kao poseban broj znanstvenog časopisa **Natura Croatica**, tiskan dvojezični, hrvatsko-engleski **Katalog tipskih špiljskih lokaliteta faune Hrvatske**. Djelo su, kao prvu fazu prezentacije rezultata, izradili naši biospeleolozi: **Jana Bedek, Sanja Gottstein Matočec, Branko Jalžić, Roman Ozimec i Vesna Štamol**. Katalog formata 24x16,5 cm, na 154 stranice obuhvaća Uvod, Materijal i metode, Popis tipskih lokaliteta Hrvatske s opisanim svojutama, Sistematski popis svojti, Raspravu, Zaključak, Zahvalu i Literaturu, dok se u Dodatku nalazi Abecedni popis lokaliteta i Abecedni popis rodova, vrsta i podvrsta.

Utvrđeno je da u Hrvatskoj imamo 206 tipskih špiljskih lokaliteta, koji se nalaze na području 10 Županija. Najbogatija je Splitsko-dalmatinska s 67 lokaliteta, a slijede: Dubrovačko-neretvanska (33), Ličko-Senjska (27), Primorsko-goranska (21), Karlovačka (20), Istarska (12), Zadarska (12), Šibensko-kninska (9), Zagrebačka (2) i Varaždinska (1).

Iz ovih 206 špilja i jama opisano je 338 svojti životinja, odnosno 250 vrsta i 88 podvrsta, od čega je 295 pravih špiljskih organizama, troglobionata i stigobionata. Od ovog broja gotovo 300 svojti do sada je utvrđeno samo za podzemlje Hrvatske, tako

da ih smatramo hrvatskim endemima. Po broju opisanih vrsta najbogatija je Šipun špilja kod Cavtata, s opisanih 18 svojti, od kojih je danas 14 važećih, slijede: Pišurka špilja (9) na Korčuli, Cerovačka gornja i donja špilja (8) kod Gračaca, Vilina špilja-Ombla izvor sustav (8) kod Dubrovnika, Vranjača špilja (7) i Balićeva špilja (7) kod Dugopolja, Bazgovača jama (6) i Ješkalovica jama (5) na Braču, Čampari jama (5) na Cresu, Tounjčica špilja (5) kod Tounja, Oزالjska špilja (5) kod Ozlja, Movrica (5) i Ostaševica špilja (5) na Mljetu te druge.

Najzastupljenija faunistička skupina naših špiljskih endema su kukci, odnosno krilaši (Pterygota) sa 119 svojti. Među njima s čak 114 svojti najbrojniji su kornjaši. Slijede paučnjaci (Arachnida) s 91 svojtom, među kojima se ističu pauci i lažištupavci s po 37 svojti. Rakovi (Crustacea) su zastupljeni s 57 svojti, među kojima su najbrojniji viši raci (Malacostraca) s 48 svojti. Slijede puževi (26), stonoge (25) i druge faunističke grupe. Čak 43 roda opisana su iz hrvatskih špilja, od kojih neki nose nazive po Hrvatskoj (*Croatodirus*, *Croatobranthus*, *Croatotrechus*), nekoj regiji (*Dalmatella*, *Dalmatiola*), toponimu (*Badijella*, *Meledella*, *Velebitodromus*) ili zaslužnom istraživaču (*Egonpretneria*, *Lovricia*, *Redensekia*).

Pselafid Bryaxis sp. s Papuka

foto: Jana Bedek

Skokun - *Heteromurus (Verhoeffiella) longicornis* iz Močiljske špilje

foto: Jana Bedek

Svi tipski lokaliteti, a naročito oni s većim brojem opisanih organizama zaslužuju našu posebnu pažnju i zaštitu pa će ovaj katalog u tom smislu pomoći tijelima lokalne vlasti, posebno na razini Županija, kod izrade budućih prostornih planova. U nastavku projekta, suradnjom

HBSDa i DZOPU planira se tiskanje stručno-popularne foto monografije u kojoj bi se detaljnije predstavila tipska nalazišta i endemična špiljska fauna. Tako će Hrvatska, kao jedna od zemalja s najbogatijom i najraznovrsnijom špiljskom faunom na svijetu pokazati svijest i sposobnost obrade,

očuvanja, zaštite i prezentacije vlastitih prirodnih vrijednosti.

mr. sc. Roman Ozimec
Hrvatsko biospeleološko društvo
Zagreb